

	<p align="center">Український державний університет імені Михайла Драгоманова</p> <p align="center">Факультет іноземної філології</p> <hr/> <p align="center">РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (СИЛАБУС)</p>																			
<p>Освітньо-наукова програма</p> <p><u>ФІЛОЛОГІЯ</u></p>	<p align="center"><u>МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ МЕТАФОРИЧНОЇ НОМІНАЦІЇ</u></p> <p align="center">Рік навчання <u>3-й</u>, семестр <u>V-й</u> Форма навчання: <i>очна (денна/вечірня) / заочна</i></p>	<p>Галузь знань 03 Гуманітарні науки Спеціальність 035 Філологія Освітній рівень третій (освітньо-науковий)</p>																		
	<p>Кафедра слов'янських, романських і східних мов Викладач: д. філол. н., проф. Кравцова Юлія Валентинівна Лінк на профіль викладача у Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=0cFvswEAAAAJ&hl=uk E-mail: yu.v.kravtsova@udu.edu.ua</p>																			
<p>I. Основна мета / цілі навчання</p>	<p>Розширення у здобувачів вищої освіти теоретико-методологічного інструментарію, формування ґрунтовних знань з теорії моделювання як одного з ефективних сучасних методів дослідження мови взагалі й метафорики зокрема та вмінь застосовувати їх у процесі власної науково-дослідницької та професійної діяльності.</p>																			
<p>II. Місце навчальної дисципліни в освітній програмі, пререквізити</p>	<p>Навчальна дисципліна вибіркова Цикл дисциплін за вибором здобувача Шифр у переліку вибірових компонентів ВВ 18</p> <p>Передумови для вивчення дисципліни – опанування навчальних дисциплін «Методи планування та обробки результатів наукових досліджень» з циклу загальнонаукової підготовки та «Організація, методологія та презентація філологічного дослідження» з циклу спеціальної підготовки ОНП «Філологія».</p>																			
<p>III. Обсяг навчальної дисципліни</p>	<table border="1"> <tr> <td><i>Кількість кредитів</i></td> <td colspan="2">3 кредити</td> </tr> <tr> <td><i>Загальна кількість годин</i></td> <td colspan="2">90 год.</td> </tr> <tr> <td><i>Форма навчання</i></td> <td>очна</td> <td>заочна</td> </tr> <tr> <td><i>Лекційні заняття</i></td> <td>20 год.</td> <td>4 год.</td> </tr> <tr> <td><i>Семінарські заняття</i></td> <td>20 год.</td> <td>6 год.</td> </tr> <tr> <td><i>Самостійна робота</i></td> <td>50 год.</td> <td>80 год.</td> </tr> </table>		<i>Кількість кредитів</i>	3 кредити		<i>Загальна кількість годин</i>	90 год.		<i>Форма навчання</i>	очна	заочна	<i>Лекційні заняття</i>	20 год.	4 год.	<i>Семінарські заняття</i>	20 год.	6 год.	<i>Самостійна робота</i>	50 год.	80 год.
<i>Кількість кредитів</i>	3 кредити																			
<i>Загальна кількість годин</i>	90 год.																			
<i>Форма навчання</i>	очна	заочна																		
<i>Лекційні заняття</i>	20 год.	4 год.																		
<i>Семінарські заняття</i>	20 год.	6 год.																		
<i>Самостійна робота</i>	50 год.	80 год.																		
<p>IV. Короткий зміст навчальної дисципліни</p>	<p>Модуль 1. Моделювання як метод лінгвістичних досліджень Тема 1. Моделювання як метод наукового дослідження Поняття моделі та моделювання. Моделювання як спосіб пізнання дійсності. Теорія подібності. Теорія систем. Теорія моделювання. Розуміння моделювання в античні часи (Демокрит, Епікур, Птолемей) та в епоху Відродження (Л. да Вінчі, Г. Галілей, М. Коперник). Розвиток ідей моделювання у XIX ст. (Дж. Максвелл,</p>																			

I. Ньютон та ін.). Застосування моделювання в різних галузях науки у XX ст. (Н. Вінер, Дж. Нейман та ін.). Роль моделювання у XXI ст. Вимоги до моделей. Класифікація моделей. Види моделювання.

Тема 2. Моделювання в лінгвістиці

Поняття моделі та моделювання в лінгвістиці. Ідеї моделювання мови та мовних одиниць у концепції Ф. де Соссюра. Американський структуралізм / дескриптивізм (Л. Блумфілд, Ф. Боас, Е. Сепір, З. Харріс та ін.). Система, структура, модель. Основні ідеї та базові положення лінгвістичного моделювання. Математична лінгвістика. Моделювання як метод структурної та математичної лінгвістики. Проблеми застосування моделювання в лінгвістиці.

Тема 3. Мовна модель, її специфіка

Сутність мовної моделі. Вимоги до мовної моделі. Особливості побудови мовної моделі. Типи мовних моделей (фонологічні, семантичні, дериваційні, морфологічні, синтаксичні, текстові). Проблема параметризації мовних моделей.

Тема 4. Моделювання в лінгвометафорології

Метафора як об'єкт лінгвометафорології. Специфіка застосування моделювання в лінгвометафорології. Поняття метафоричної моделі та метафоричного моделювання. Основні підходи до моделювання метафоризації (психолінгвістичний, лінгвокомунікативний, лінгво-семантичний, лінгвокогнітивний, семантико-когнітивний).

Модуль 2. Напрями та методики метафоричного моделювання

Тема 1. Метафора як явище мислення та мови

Метафора як когнітивний механізм. Метафора як мовний феномен. Метафорична (вторинна) номінація як процес (метафоризація) і результат (власне метафора). Основні ознаки метафори. Мовні (узуальні) та мовленнєві (оказіональні) метафори: спільне та відмінне. Класифікації метафор.

Тема 2. Метафора як компонент мовної та метафоричної картин світу

Поняття мовної картини світу. Метафора як засіб мови, її місце в мовній картині світу. Метафорика у складі лексики. Поняття метафоричної репрезентації та метафоричної картини світу. Національна (колективна) метафорична картина світу, її особливості. Індивідуальна метафорична картина світу як відображення мовної особистості автора.

Тема 3. Метафора як компонент концептуальної картини світу й національної концептосфери

Поняття концептуальної картини світу і концептосфери народу (етносу). Концепт як ментальна одиниця. Метафора як ментальний конструкт, її місце в концептуальній картині світу. Метафора як образний репрезентант концепту. Поняття метафоричного концепту. Метафоричний концепт vs концептуальна метафора. Зміст і структура метафоричного концепту. Метафорична концептосфера, її структурна організація.

Тема 4. Семантичне моделювання метафоризації

Розуміння метафори в семантичній дериватології. Метафора як семантична модель. Проблема параметризації й опису семантичної метафоричної моделі. Продуктивні семантичні моделі метафоризації. Тенденції та закономірності утворення метафор. Проблема семної структури метафори. Методики семантичного моделювання метафоризації.

Тема 5. Когнітивне моделювання метафоризації

	<p>Розуміння метафори в лінгвокогнітології. Метафора як ментальна операція над концептуальними структурами. Метафора як когнітивна модель. Проблема параметризації й опису когнітивної метафоричної моделі. Поняття сфер джерела й мети, їх фреймово-слотової структури. Продуктивні когнітивні моделі метафоризації. Методики когнітивного метафоричного моделювання.</p> <p>Тема 6. Семантико-когнітивне моделювання метафоризації</p> <p>Сутність і принципи семантико-когнітивного дослідження метафорики. Особливості семантико-когнітивної метафоричної моделі, її параметри. Денотативно-поняттєві сфери як джерела та цілі метафоричної проєкції. Специфіка метафоричної мотивації. Метафоричний мотивант як показник метафоричної проєкції. Мегамодель і субмодель як операційні одиниці опису метафоричної моделі. Методика семантико-когнітивного моделювання процесів метафоричної номінації. Методика аналізу метафоричного концепту.</p>
<p>V. Результати навчання</p>	<p>ПРН 2. Знати основні класичні та новітні філологічні концепції, фундаментальні праці конкретної філологічної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні й практичні проблеми в галузі дослідження.</p> <p>ПРН 3. Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію.</p> <p>ПРН 4. Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології.</p> <p>ПРН 9. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.</p>
<p>VI. Порядок і критерії оцінювання</p>	<p>Форми поточного і підсумкового контролю</p> <p>Поточний контроль: опитування (усні, письмові), доповіді, реферати, творчі роботи (презентації, командні проєкти, написання есе), тренувальні онлайн-тести, тестові модульні контрольні роботи.</p> <p>Підсумковий контроль: залік (V семестр).</p> <p>Порядок оцінювання</p> <p>Поточна успішність з навчальної дисципліни оцінюється від 0 до 100 балів включно. Здобувач одержує залік, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів. Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів з дисципліни. Якщо здобувач за результатами підсумкового контролю набрав від 0 до 34 балів, він повинен пройти повторне вивчення навчальної дисципліни відповідно до порядку, визначеного в університеті. Залік на очній (денній / вечірній) та заочній формах здобуття вищої освіти оформлюється після останнього семінарського заняття відповідно до розкладу залікової сесії.</p> <p>Критерії оцінювання</p> <p>Під час усних відповідей: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мовлення; впевненість, емоційність та аргументованість; використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних</p>

	<p>посібників, періодичних видань тощо); аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.</p> <p>Під час виконання письмових завдань: повнота розкриття питання; цілісність, систематичність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки; акуратність оформлення письмової роботи; підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки (комп'ютерних технологій), різних технічних засобів (слайдів, приладів, схем тощо).</p> <p>Рівень відповідності критеріям</p> <p>Творчий рівень (90 – 100 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни повністю, вільно володіє навчальним матеріалом, успішно і креативно розв'язує завдання різних видів складності, аргументовано висловлює свої думки, займається самоосвітою, може брати активну участь в наукових проєктах і конкурсах.</p> <p>Високий рівень (80 – 89 балів). Здобувач виконав програму навчальної дисципліни в повному обсязі, володіє навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни, виконав завдання до кожної теми, проте у відповідях допускає деякі неточності.</p> <p>Достатній рівень (70 – 79 балів). Здобувач виконав програму в повному обсязі, але нерівномірно володіє навчальним матеріалом, здатний його аналізувати, проте не може сформулювати висновки досить ґрунтовно.</p> <p>Задовільний рівень (65 – 69 балів). Здобувач загалом виконав програму, але більшість тем засвоїв поверхово.</p> <p>Низький рівень (60 – 64 балів). Здобувач засвоїв теми з навчальної дисципліни, але дуже поверхово, володіє навчальним матеріалом на елементарному рівні та фрагментарно, не може самостійно викласти зміст більшості питань курсу.</p> <p>Незадовільний рівень:</p> <p>з можливістю повторного складання (35 – 59 балів). Здобувач частково виконав програму, не засвоїв більшості тем програми курсу, володіє елементарними знаннями з навчальної дисципліни, не вміє логічно, послідовно, грамотно висловлювати думку;</p> <p>з обов'язковим повторним вивченням (0 – 34 балів). Здобувач не виконав більшості завдань програми, не володіє навчальним матеріалом.</p>
<p>VII. Політика курсу</p>	<p>Ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог, які ставляться до здобувачів вищої освіти в УДУ імені Михайла Драгоманова.</p> <p>Дні й години для консультацій: консультації проводяться за графіком кафедри: щосереди о 14:00. Про потребу в консультації здобувач повідомляє напередодні.</p> <p>Обсяги, терміни і порядок відпрацювань: відпрацювати пропуски здобувач може в години консультацій; доскласти / перескласти завдання можна протягом двох тижнів після пари, на якій воно мало бути зараховане; за доскладання / перескладання робіт (якщо здобувач не наводить поважних причин порушення вимог) оцінка за роботу може бути знижена.</p> <p>Максимальна кількість балів за виконання робіт:</p> <ul style="list-style-type: none"> - аудиторна робота (опитування, доповіді тощо) – 30 балів; - самостійна робота (реферати, презентації тощо) – 30 балів; - модульні контрольні роботи – 40 балів.

<p>VIII. Основні інформаційні ресурси</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Кравцова, Ю. В. (2024). Метафора як засіб формування та репрезентації концепту. <i>Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія: зб. наук. пр.</i> Одеса: Гельветика, 66, 90–93. https://doi.org/10.32782/2409-1154.2024.66.19 2. Кравцова, Ю. В. (2024). Семантико-когнітивний підхід до вивчення метафорики: теоретико-методологічні засади. <i>Philology and philological education in the digital transformation era: European dimensions, national context, intercultural communication.</i> Riga: Baltija Publishing, 186–204. 3. Кравцова, Ю. В. (2022). <i>Семантико-когнітивне моделювання процесів метафоричної номінації.</i> Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 170. 4. Кравцова, Ю. В. (2022). Метафоричне моделювання в семантико-когнітивному аспекті. <i>Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика</i>, 33 (72), 4, 2, 31–36. https://doi.org/10.32782/2710-4656/2022.4.2/06 5. Томашевський, В. М. (2005). <i>Моделювання систем.</i> Київ: Вид. група ВHV, 352. 6. Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). <i>The Way We Think: Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities.</i> New York: Basic Books, 400. 7. Kravtsova, Yu.V. (2024). Linguometaphorology as a branch of modern linguistics: main directions, problems, and methods of research. <i>Scientific journal of Mykhailo Dragomanov State University of Ukraine. Series 9. Current Trends in Language Development</i>, 28, 26–44. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2024.28.03 8. Kravtsova, Yu. V. (2018). Metaphoric Modelling in Modern Linguistics. <i>Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 9. Current Trends in Language Development</i>, 18, 95–106. https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series9.2018.18.08 9. Lakoff, G. (1993). The Contemporary Theory of Metaphor. <i>Metaphor and Thought.</i> Ed. A. Ortony. Cambridge: CU Press, 202–251. 10. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). <i>Metaphors We Live by.</i> Chicago: University of Chicago Press, 237. 11. Turner, M., & Fauconnier, G. (2000). Metaphor, Metonymy, and Binding. <i>Metaphor and Metonymy at the crossroads: A cognitive perspective.</i> Ed. A. Barcelona. Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 133–148. 12. Zinken, J. (2004). Metaphors, stereotypes, and the linguistic picture of the world: Impulses from the Ethnolinguistic School of Lublin. <i>Metaphorik</i>, 7, 115–136.
<p>Обговорено та затверджено на засіданні <u>кафедри слов'янських, романських і східних мов</u>, протокол № 2 від 11 вересня 2025 р.</p>	